

Ukininkas

Prekė laikraščio:

Prusose ir i Austriją 2½ auks.
i Ameriką ir i kitas svetimas
žemes 4 auks.
i Rusiją (kuvertuose) 5 rubl.

LIETUVOS

UKININKŲ LAIKRAŠTIS.

Prekė apgarsinimų:

Už eilutę smulkus
rašto arba už jos vietą per
pusę puslapio 60 feningų.

IŠEINA KAS MĖNESIS VIENĄ KARTĄ.

Maskolių valdžia.

*Aukauju valdžios tornams
ir Lietuvos judošiams.*

Kiekvienoje viešpatystėje yra valdžia paveiksle viešpatystės viršininko arba viešpaties, kuriam pavesta yra rūpintis apie apgynimą šalies nuo priešininkų ir apie labai gyventojų. Valdžia viešpatystės viršininko apsirėškia dviem keliais: reikaluose išleidimo įstatymų ir reikaluose pildymo įstatymų arba sudas ir administracija. Išleidimo įstatymų reikalus atlieka viešpatystės viršininkas arba pats duodamas įstatymus (Maskolija, Turkija), arba per viešpatystės gyventojus (per parlamentą); reikalus pildymo įstatymų atlieka arba vieninteliai per savo pagalbininkus (Maskolija, Turkija) arba per pagalbininkus ir gyventojų rodą.

Svarbiausias daiktas yra išleidimas įstatymų: įstatymai parodo, kokia turi but valdžia viešpatystėje, kokios yra tiesos ir priderystės valdžios kas link gyventojų ir gyventojų kas link valdžios, kiek ir kokius mokesčius turi mokėti gyventojai, kaip turi but suvartoti mokesčiai ir tt. Naudingumas įstatymų prigul nuo to, ar sutinka tie įstatymai su žmonių reikalais, ar ne. O sutikt su žmonių reikalais gali įstatymai tik tuomet, jeigu juos duoda pats gyventojai ir dėlto juo daugiau gyventojų prigul prie išleidimo įstatymų. juo tie įstatymai gali geriau įtikti gyventojams. Iš to matyt, kad nuo budo išleidimo įstatymų prigul tiesos valdžios ir jos naudingumas. Bet ir geri įstatymai ne daug te gali atnešti naudos, jeigu sudžios ir administratoriai jų ne. pildys ir elgsis neteisingai. Dėlto ir sudžios ir administratoriai turi prigulėti teip-gi nuo priežiūros gyventojų. Tokiu budu išeina, kad valdžia juo yra geresnė, juo daugiau gyventojų prigul prie išleidimo ir dabojimo įstatymų ir juo mažesnės yra tiesos viešpatystės viršininko.

Tiesos viešpatystės viršininko arba valdovo dalykuose davimo ir pildymo įstatymų yra

aprašytos pamatiniuose viešpatystės įstatymuose arba t. v. konstitucijoje.

Pažinę, kas tai yra valdžia ir kokios yra jos užduotys, mes galime atkreipti akis ant Maskolijos valdžios. Kokia yra Maskolijos valdžia ir ant kokių pamatų ji pasiremia, gali parodyti pamatiniai Maskolijos įstatymai.)*

Surašas pamatinių įstatymų pasidalina i dvi dalis: pirmoje dalyje yra aprašytos „šventos tiesos ir privilegijos Augščiausios Patvaldiškos Valdžios“, o antroje — „surėdymas ciecoriaus familijos“. Pirmiausiai pakalbėsime apie ciecoriaus valdžią (1—81).

Pagal įstatymus Maskolijos ciecorius arba caras yra *Monarcha ne aprubežiutas***) t. y. toks valdovas, kuriam prigul visa valdžia Maskolijoje ir už kuri nė vyresnio: jam vienam prigul tiesa leisti įstatymus ir juos pildyti, jis viens yra visos viešpatystės tiesdavėjas, sudžia ir administratorius, vienu žodžiu jo ypatoje susilieja visa valdžia. Duoda įstatymus ir prižiuri jų išpildymą caras, pasiaukęs i pagalbą savo gimines ir kitus augšto gimimo ponus. Gyventojai ne tik ką ne prigul prie sutaisymo įstatymų, bet ne gali kištis nė i kitus viešpatystės reikalus.***) Kad ir valdžia caro butų labai pragaištinga, kad ir žmonės konuolabjausiai butų skriaudžiami po juo, tai visgi jis ne gali but nė prašalintas nuo sosto, nė nubaustas, nė dagi papeiktas: dalyke valdymo viešpatystės reikalų jam palikta yra pilna

*) Zbiór Praw, t. I, 1.

**) Monarcha (greikiškai „monos“ — viens „arché“ — valdžia) yra tai toks ponas, kuris valdo viešpatystę vienui viens. Monarchia tai yra viešpatystė, kur yra monarcha. Monarchos valdžia buna neaprobežiuta (monarchia neaprobežiuta arba despotiška) ir aprubžiuta (monarchia aprobežiuta arba konstitucijinė), o tokia viešpatystė, kur viešpatystės viršininkas suvis prigul nuo žmonių ir yra žmonių renkamas ant trumpo laiko, vadinasi respublika.

***)) Dėlei atstumimo žmonių nuo tiesos prigulėjimo prie viešpatystės valdymo paprastai sako, kad Maskolijoje nėra konstitucijos.

sau valė: jis ne prigul nuo kitų jo valdžia yra neaprobežiuota. Tuo tarpu jo valdžios turi visi klausyti: „už priešgynumą kiekvieną laukias nubaudimas ne tik ant šio svieto, bet ir po numirimui, klausyt ciecoriaus valdžios pats Dievs liepiąs“ (art. 1).

Maskolių caras turi valdžią netik ant svietiskų reikalų, bet ir ant reikalų tikėjimo: jis yra galva pravoslavų bažnyčios ir turi rupintis apie gerą klotį ir pasisekimą pravoslavijos (42). Kitiems tikėjimams yra neva pripažinta laisvė išpažinimo (44, 45).

Po caro numirimui sostas pereina ant sunaus arba, jeigu sunaus ne būtų, ant artimiausio caro giminaičio (3). Pilnumas metų caro ipėdinio sutrumpintas yra sulyg 16 metų. Jeigu po caro myriui sunus būtų da ne pilnų metų, tuomet valdžia pereina į rankas ipėdinio globėjų („apiekos“).

Toks tai yra budas valdymo Maskolijoje. Kad išteisinti tokią caro valdžią, reikia, žinoma, tikėti, kad caras yra ne paprastas žmogus, kad jis yra tobulas, neklystąs, visą žinąs, visą galią, geriausias, mielaširdingiausias, žodžiu sakant turi ypatybes paties Dievo. Norėdami įkvėpti toki tikėjamą įstatymai garsina, kad tiesos ir privilegijos caro esančios „šventos“ ir kad pati ypata caro esanti teip-gi „šventa“.

Aprašymas surėdymo ciecoriaus familijos užima didesnę pusę pamatinių įstatymų (82—179). Čion kalbama apie laipsnius giminytės terp sąnarių ciecoriaus familijos, apie paėjimo (geneologijos) knygą, apie garbės vardus (titulus), garbės ženklus (herbus), apie užlaikymą (algas) ciecoriaus familijos ir apie jos tiesas. Kokios yra tiesos ciecoriaus familijos ir koks yra jos užlaikymas, vėta pakalbėti čion plačiau.

Tarpe sąnarių ciecoriaus familijos ciecorius skaitosi kaip galva šeimynos, ir jo privalo klausyti kiti sąnariai, norint jie būtų senesni už ciecorių, dagi nevalia jiems net sueiti į porą be ciecoriaus daleidimo. Dalyke suėjimo į porą yra labai dabojava, kad ypata ciecoriškos kilties ne susituoktų su ypata žemos kilties. Kas neklauso, tas buna ciecoriaus nubaustas ir nustoja dalies savo tiesų.

O tiesos sąnarių ciecoriaus familijos yra labai didelės. Didžiausia jų tiesa yra ta, kad jie, nieko ne veikdami, gal puikiai gyventi. Ant užlaikymo sąnarių ciecoriaus familijos ant amžinų laikų yra paskirta daug dvarų, fabrių ir gatavų pinigų, kurie yra po užžiurėjimu tam tikro užveizdo t. v. „Glavnoje upravlenije Udielov“. Be to artimesniems ciecoriaus giminėms mokasi algos iš viešpatystės kasos: ciecorienė gauna ant metų 200 000 rubl. ir da tiek pinigų, kiek reikia ant užlaikymo jos dvaro, našlė gauna tiek jau, kiek pati ciecorienė,

ipėdinis 100 000 rubl. ir ant užlaikymo savo dvaro, ipėdinio pati — po 50 000 rubl., ciecoriaus vaikai nepilnamečiai — po 33 000, ipėdinio vaikai nepilnamečiai — po 20 000 rubl. Ištekanč ciecoriaus dnterei arba anukei duodasi iš kasos 1 milijonas rublių dalies („pasogo“), tolimesnėms giminėms po 100 000 rubl. arba mažiau. Kiti ciecoriaus giminės ir vaikai pilnamečiai ciecoriaus ir ipėdinio gauna užlaikymą iš kasos „Udielų“. Kadangi ciecoriaus familija yra labai didelė (per 50 žmonių), tai galima numanyti, kad ant jos užlaikymo išeina daug milijonų rublių. Kiek išeina pinigų tikrai sunku suskaityti. nės įstatymuose ne paminėta, kiek išeina pinigų ant užlaikymo dvarų ciecorienės, ciecoriaus motinos (našlės) ir ciecoriaus ipėdinio. Be to nēr pasakyta, kiek išeina pinigų ant paties ciecoriaus ir jo dvaro. Matyt, kad tame dalyke ciecioriui palikta yra pilna valia imti iš viešpatystės kasos tiek pinigų, kiek tiktai yra galima ir norima. Ant vienų tik algų ciecorienei, ciecoriaus motinai, ipėdiniui, dviems ciecoriaus broliams (po 150 000 rubl.) ir dviems jo seserims (po 50 000 r.) išeina 900 000 rubl. Ciecoriaus dvi dukters, kurios da vos tik ant kojų pastovi, ir tos jau gauna algą po 33 000 rubl. ant metų (sykiu 66 000 rubl.) Tokiu budu tik ant artimiausių ciecoriaus giminių (7 didelių ir 2 mažų) išeina ant metų veik 1 milijonas rublių vienos tik algos. Tie pinigai mokasi ne už koki nors darbą (maži vaikui ne gal dirbt), bet duodasi dykai, tik už tai, kad jie yra kilę iš ciecoriškos giminės ir kad jie galėtų puikiai ciecoriškai gyventi. Jeigu kas iš ciecoriaus giminaičių užimą kokią-nors augstą vietą, tai už tai jis ima algą skyrium. Kadangi paskyrimas augstų vietų prigul nuo paties ciecoriaus, tai gauti tokias vietas jiems lengva.

Toki tai yra pamatiniai Maskolijos įstatymai. Jie parodo visą dvasią Maskolijos valdžios ir jos įstatymų. Kiti įstatymai ne gali priešintis pamatiniams įstatymams, bet turi ant jų pasiremti ir prie jų taikytis.

Kad arčiau pažinti dvasią Maskolių valdžios, pakalbėsime apie ją plačiau.

Viens ciecorius, negalėdamas vallyti visą viešpatystę, dalį savo „šventos ir neaprobežiuotos“ valdžios paveda išrinktiems savo tarnams: vieniems paveda tiesą rupintis apie pravoslavijos reikalus (Švenčiausias Sinodas), kitiems paveda tiesą leisti įstatymus (Viešpatystės Roda), tretiems — reikalus sudo ir administracijos (Senatas ir ministerijos).

Švenčiausias Sinodas yra tai augščiausia dvasiška valdžia Maskolijoje. Didžiausias jos rupestis yra ne tik apginti ir sustiprinti pravoslaviją, bet ir praplatinti ją tarpe kitų krikščionių ir stabmeldžių. Švenčiausias Sinodas pats neišleidžia įstatymų apie tikėjimo reikalus, bet

turi didelę įtaką ant Viešpatystės Rodos. Sinodas veikia cerkvinės mokyklas, kur mokina vaikus garbinti ne tik Dievą, bet ir carą, išprašo nuo valdžios pinigų ant praplatinimo pravoslavijos tarpe svetimų tautų, persekioja svetimus tikėjimus, platina dvasiškas knygas ir tt.

Istatymams leisti yra Maskolijoje t. v. *Viešpatystės Roda*,*) prie kurios prigul ministeriai (4) ir kiti augščiausi viešpatystės valdovai, išrinkti paties ciecoriaus. Pirmsėdžiu Rodos yra ciecorius arba jo paskirtas vietininkas (5, 6). Viešpatystės Rodoje susėda visi pagal „činą“**) kas turi augštesnį „činą“, tas sėda arčiau prie ciecoriaus; po dešinei pusei caro sėdi ciecoriaus giminaičiai (kunigaikščiai) ir ministeriai, po kairei kiti sąnariai Viešpatystės Rodos (apie 20 ponų). Viešpatystės Roda pasidalina į 4 skyrius arba departamentus: viename apsvarto reikalus kariumenės, kitame reikalus išleidimo įstatymų ir jų įkūnijimo (tiesdarystės administracija), trečiame reikalus civiliškus ir dvasiškus (teisybės, policijos, tikėjimo), ketvirtame reikalus Viešpatystės ekonomijos arba išteklių (pramonės, pirklystės, mokslų mokesčių ir tt.) Apie reikalingumą išleidimo naujų įstatymų sprendžia arba pats ciecorius arba jo pagalbininkai (ministeriai, senatoriai ir kiti). Klausymai apie išleidimą įstatymų tankiausiai buna apsvartomi pirma departamentuose, o iš departamentų pereina ant susirinkimo visų sąnarių viešpatystės Rodos. Sušaukimas Rodos prigul nuo paties ciecoriaus. Prie viešpatystės Rodos prigul taipgi dalis reikalų administracijos ir sūdo, butent: apgartinimas karės, užbaigimas karės (sandara), surašas viešpatystės įeigų ir išieigų, apsvartymas (sledstva) iš ciecoriaus daleidimo, skundų, paduotų ant sąnarių Viešpatystės Rodos, ant ministerių, general-gubernatorių ir kitų (23). Nė viens sutarimas Viešpatystės Rodos negali but įkūnytas be patvirtinimo ciecoriaus. Visi įstatymai turi pereiti per jo rankas ir turi but bprupinti jo parašu. Jeigu koks nors įstatymas autų priešingas naudai ciecoriaus arba jo familijos, tai, žinoma, toks įstatymas liktų be ciecoriaus parašo ir ne turėtų ne kokios vertybės. Bet sąnariai viešpatystės Rodos negal kelti rankos priešais savo viešpatį, kuris tik pašaukė juos pildyti savo „šventą valią“. Jie gerai supranta, kad esant tokiai tvarkai jie pats įgyja dideles tiesas ir gali turėti iš to didelę naudą. Įstatymai, kuriuos jie išleidžia negali but priešingi jų pačių reikalams. Viešpatystės Roda pasirupina duoti tokius įstaty-

mus, kurie yra naudingi valdžios tarnams. Kadangi daugelis iš sąnarių viešpatystės Rodos ir pats ciecorius turi savo dvarus, fabrikus ir yra turtingi, tai aišku, kad neparanku yra išleisti įstatymus, prieštaraujančius reikalams dvarponių, fabrikantų, bankierių ir kitų turtingų ponų, juo kad tie ponai tankiai paskolina valdžiai pinigų (žinoma už didelius procentus).

Dabojimas ir pildymas įstatymų yra pavestas *Senatui*,*) kuris užžiuri visus reikalus sūdo ir administracijos. Prie Senato prigul ministeriai ir kiti dideli ponai, ciecoriaus išrinkti, kurie buvo užėmę augštas vietas administracijoje arba sūde (apie 20 ponų). Senatas dalinasi į 6 skyrius arba departamentus, tarpe kurių yra taipgi du kasacijos departamentai civiliškių ir kriminališkių provų, kur galutinai išriša, kas kaltas, o kas teisus. Be to prie Senato prigul rupestis apie užlaikymą tvarkos ir ramumo visoje viešpatystėje, apie tikrą išpildymą įstatymų, apie teisingą apsejimą ministerių, gubernatorių ir kitų didelių valdininkų, apie sušelpimą žmonių, atsitikus badui, kolerai arba kitai kokiai nelaimei.

Skundai ant senatorių reikia siųsti ciecoriui, kuris paduoda tokius skundus peržiūrėti tam tikram susirinkimui Viešpatystės Rodos ir jeigu koks nors skundas butų teisingas, tuomet jis buna perduotas susirinkimui visų senatorių (218). Tokiu budu skundai toki galutinai pereina į rankas pačiu apskųstųjų.

Po užžiūrėjimu Senato yra *ministerijos*,**) kurioms pavestas yra pildymas atskyrų viešpatystės reikalų.***) Kiekviena ministerija pasidalina vėl į skyrius arba departamentus. Ant ministerijų yra vyresniaisiais ministeriai, kuriuos išrenka ciecorius, o ant departamentų-departamentų direktoriai, kuriuos pasirenka ministeriai, o už tvirtina ant vietos ciecorius. Prie ministerio yra kancelarija, pagalbininkas ir roda, kuri susideda iš direktorių departamentų. Ant rodos reikale gali but užkviesti ir neprigulintieji prie ministerijų ponai (dvarponiai, fabrikantai, bankieriai, turtingi pirkliai), bet jų balsas prie išrišimo kokio nors klausymo yra mažos vertybės (art. 15). Svarbesnius dalykus apsvarto susirinkimas ministerių (Roda arba Komitetas ministerių).

Iš visu ministerijų akyviausia yra ministerija Vidaus Dalykių, prie kurios tarp kitko prigul policija, kaliniai, spaudos dalykai, pačtas ir telegrafas, reikalai svetimų tikėjimų, reikalai žmonių sveikatos. Prie departamento policijos

*) Organizacija Viešpatystės Rodos (Zbiór Praw t. I, 2).

**) Į viešpatystės Rodą ir Senatą paskiria ciecorius tik ponus pirmų trijų činų arba klasų (kuriuos vadina „prevoschoditelstvo“ ir „visoko prevoschoditelstvo“).

*) Organizacija Valdancio Senato (Zbiór Praw t. I, 2).

**) Organizacija ministerijų (Zbiór Praw t. I, 2).

***) Ministerijos šios yra: Kariumenės, užrubežės dalyku, žemdirbystės, apšvietimo, komunikacijos (keliai), teisingumo (justicijos), Vidaus dalykų, Ciecoriaus Dvaro.

prigul reikalai apie perspėjimą piktadėjysčių, apie sulaikymą piktadėjų, apie valdžios priešininkus arba t. v. „politiškus“, apie apgynimą įvestos tvarkos, apie policijos tarnus ir tt. Prie policijos prigul teip-gi žandarai, kurie atvirai ir slapčia šnipinėja, ar nesidaro kas priešingo valdžiai ir jos įvestai tvarkai. Ministeris Vidaus Dalykų yra teip-gi už veizdėtojų Žandarų korpuso ir skaitosi anų Viršininku arba šefu.

Reikaluose tvirto ir naudingo valdymo (įkunijimo įstatymų) ministrai, senatoriai ir kiti didesnieji valdininkai turi tiesą išleisti savo paliepimus cirkuliarus ir instrukcijas. Tokius administracijos paliepimus tik tuomet galima yra ne pildyti, jeigu jie prieštarauja viešpatystės įstatymams.*) Svarbiuose atsitikimuose, nuo kurių valdžia gali turėti pragaišti, ministeriams daleista yra vartoti visokius jų valdžioje esančius įrankius, ne laukiant ciecoriaus daleidimo (art. 158, 210). Šita tiesa ypatingai priguli ministeriui Vidaus Dalykų, kuris turi rūpintis apie sandarą ir tvarką viduje viešpatystės (314, 315).

Tokios tai yra tiesos ciecoriaus pagalbininkų. Iš viso matyti, kad po ciecoriui didžiausia valdžia turi užveizdėtojas ŠS. Sinodo ir 9 ministrai, kurie ne tik yra užžiūrėtojai savo ministerijų, bet yra teip-gi sąnariais Viešpatystės Rodos ir Senato. Nuo užveizdėtojaus Sinodo ir ministerių daugiausiai prigul dvasia įstatymų ir jų pildymas. Kadangi nuo ministerių prigul teip-gi ir apgynimas tiesų ir privilegijų ciecoriaus ir jo familijos, per tai ciecorius duoda valią ministeriams naudotis teip-gi iš didelių tiesų. Ministeriai ne tik ką gauna dideles algas, bet jie turi da neaprubežiuotą valią valdyti viešpatystę teip, kaip jiems patinka. Ministeriai prigul tik nuo vieno ciecoriaus ir kitų suvis ne privalo bijotis. Atsitikus skundams ant ministerių ciecorius visuomet stengiasi užstoti ir apginti savo ištikimuosius, nės tie yra jo pagalbininkais ir apgynejais.

Bet viešpatystei valdyti ne užtenka ciecoriui vienų ministerių ir kitų pagalbininkų, kurie gyvena vienoj vietoj (sostapilyj) toli nuo visų viešpatystės kampų. Reikalingi yra da valdžiai tarpininkai, kurie, apsigyvenę visuose viešpatystės kampuose, lengviau gali įgyvendinti įstatymus tarpe gyventojų geru ar piktu būdu (renka mokesčius, kareivius, daro sudą, gauda valdžios priešininkus ir tt.) Tokiais tarpininkais yra sudžios ir administratoriai: viršininkai šalių arba general-gubernatoriai, viršininkai gubernijų arba gubernatoriai ir viršininkai pavietų (ispravninkai).

Valdžios tarpininkai dalyke valdymo yra pagalbininkais ministerių ir drauge su ministeriais gina esančią tvarką, iš kurios didžiausią pada turi ciecorius su savo familija ir ciecoriaus pagalbininkai. Už tokį tarnavimą valdžios reikalams valdžios tarpininkai įgiję yra teip-gi dideles ir neaprubežiuotas tiesas kas link šalies valdymo. General-gubernatoriai ir gubernatoriai yra netik administratoriais, bet, kaip ir ministrai, turi da tulas tiesas sudžių ir tiesdavėjų: jie turi tiesą savo valia, be sudo, suimti ir išsiųsti iš savo krašto „negerus“ gyventojus, uždrausti išleisti nusikaltusį laikraštį, suslėgti maištą ir žmonių pasipriešinimą priešais valdžios valią, paskirti baudas už prilaikymą ginklo ir parako be valdžios daleidimo, už nusikaltimus esančių po policijos prižiūra ir kunigų, kurie ne laiko mišių už ciecorių per „karališkas dienas“, susivažiuoja be daleidimo valdžios, platina katalikystę ir tt.**) Kaip tiesdavėjai general-gubernatoriai ir gubernatoriai reikaluose valdymo jų krašto gali but pakviesti į Viešpatystės Rodą, be to jie, kaip ir ministrai, gali išleisti savo cirkuliarus, paliepimus ir paaiškinimus, bet tik tokius, kurie ne prieštarauja esančiai tvarkai ir įstatymams, ypatingai jie privalo rūpintis apie tai, kad ne būtų peržengti įstatymai, kad būtų užlaikyta tvarka ir ramumas tarpe gyventojų (policijos priderystės).

Pildytojais gubernatorių valdžios ir gubernatorių pagalbininkais yra pavietų viršininkai, kurie yra gubernatoriaus išrinkti ir užtvirtinti ant vietos ministerio Vidaus Dalykų. Pavietų viršininkai yra įgiję teip-gi dalį gubernatoriaus valdžios ir kaip ir kiti valdininkai suvis ne prigul nuo žmonių, bet tik nuo vyresnėsės savo valdžios. Kaip valdžios tarnai pavietų viršininkai teip-gi naudojosi iš plačių tiesų ir pirmvisoko turi rūpintis apie valdžios naudą.

Savo valdžią išpildo pavieto viršininkas per vaitus (staršinas) ir šaltyšius (starostas), kurie jau galutinai išpildo valdžios norus išpaliepimus. Tokiu tai būdu „augščiausia“ valdžia nusileidžia ant viešpatystės gyventojų.

Bet dalyke įgyvendinimo įstatymų ne užtenka vienų administratorių. Apie įgyvendinimą įstatymų rūpinasi teip-gi sudžios, kurie, pasiremdami ant įstatymų, sudija kaltininkus, paskiria baudas, „areštus“, „poseleniją“, Siberiją ir tt. Valdžios priešininkai arba t. v. „politiški prasikaltėliai“ tankiausiai ne buna paduoti į sudą, nės sudas ne visuomet galėtų atrasti juose kaltę; dėlto apkaltina ir apsudija juos administracijos valdžia.

Kaip administratoriai, teip ir sudžios pilnai prigul nuo augštesnėsės savo valdžios. Norint valsčiuose žmonės turi tiesą rinkti valsčių

*) Ukaz Rząd. Senatu z 25/VII. 1879 r. (Zbiór Postanowień 524, 1879 r.)

*) Zbiór postanowień Rządu 1876 r. 920 i 1025.

sudžias ir vaitus (staršinas), bet valdžia visuo-
met gali paniekinėti tą žmonių tiesą ir neu-
tvirtinti ant vietos žmonių išrinktąjį arba už-
tvirtinus jį gali greit numesti nuo vietos
žmonių nesiklausus. Skundžiant valdžios tarną
ne galima paduoti skundai sudui bet tik pačiai
valdžiai, kuri tą tarną yra paskyrus ant vietos.
Valdžia nenorėdama pasirodyt prieš svietą
kalta ir nenorėdami duoti išsivrauti skundi-
kams, stengiasi paslėpti kaltes savo tarnų arba
paskiria mažiausius nubaudimus. Sudas tik
tuomet priima provą priešais valdžios tarną,
kada aiškiai matyt, kad valdžios tarnas yra
dikčiai nusikaltes prieš pačią valdžią, prieš
ciecorių, jo pagelbininkus, kada yra pažeidęs
valdžios reikalus, prisisavinęs jos turtą (vagysta,
paleidimas liosininkų ir tt.), bet ir tuomet pati
valdžia pradeda perkrautinėt paduotus jai skundus
ir tankiai jai pasiseka paslėpti teisybę. Pri-
gulėdami pilnai nuo savo viršininkų valdžios
tarnai ne privalo, žinoma žiūrėti žmonių naudos
ir rupintis apie jų gerą.

Kadangi valdžios reikalavimai tankiausiai
nesutinka su žmonių reikalais, tai, žinoma,
daug įstatymų valdžia gali ikunyti tik per
prievartą. Dėlto reikaluose tvirto valdymo
reikalaujamas yra nuo žmonių didelis paklusnu-
mas ir nusižiaminimas priešais pastatytą valdžią.
Kad valdžios tarnai galėtų atlikti savo darbą
prigulinčiai, ciecorius suteikė jiems nuo savęs
dalį savo šventenybės. Viską, ką tik daro
valdžios tarnas, daro jis vardan ciecoriaus. O
kad valdžia ciecoriaus yra „šventa ir neap-
irubežiuta“, tai ir ciecoriaus tarnas naudojasi
š tokios pat valdžios.*) Nuskriausti valdžios
tarną, tai beveik vis vien, ką nuskriausti patį
ciecorių. Už pasipriešinimą valdžios tarnui,
kuris pildo savo tarnystę, yra paskirti dideli
nubaudimai. Neklausyti kokio nors valdžios
tamo gali išdrišti tik tie, ką gerai žino, kad
apsėjimas to valdžios tarno ne sutinka su
įstatymais.

Turėdami tokias plačias tiesas valdžios
tarnai darosi žmonių ponais, spaudžia ir pe-
sekioja juos visokiu budu. Sauvalė valdžios
slėgia žmones, kaip sunkus akmuo ir ne duoda
jiems rupintis apie savo reikalus. Ypatingai
persekiojami yra gyventojai svetimų tautų ir
svetimų tikėjimų. Kas link svetimų tautų ir
svetimų tikėjimų valdžia ne laiko už reikalingą
nė taikytis prie pamatinių įstatymų, nė pildyti
tokius įstatymus, kurie gali atnešti naudą
svetimoms tautoms. Kad ir pamatiniuose
įstatymuose yra prižadėta gyventojams laisvė
tikėjimo, bet tai ne trukdo valdžią išleisti

paliepiamus atvirai ir slapčia apie persekiojimą
katalikystės, apie uždraudimą platinti jos
mokslą,*) atlikti apeigas, statyti bažnyčias,
kryžius ir tt. Prie tokių paliepimų prigul teip-gi
uždraudimas lietuviškos spaudos, užgynimas
vartoti ne maskolišką kalbą sude ir admini-
stracijoje, paniekinimas katalikų, kaipo činovnikų,
viliojimas maskolių į mus kraštą ir tt.

Kad suprasti, kokia yra valdžios sauvalė,
geriausiai yra atsiminti apie persekiojimą Kra-
ziečių. Už praliejimą kraujo Kraziuose ne
reikia mesti kaltę vieninteliai ant buvusio
Kauno gubernatoriaus Klingenbergso. Jeigu
Klingenbergas už puolė ant nekaltų Kraziečių
su ginkluotais kazokais, tai jis tik pildė valią
savo valdžios, kuri „svarbiuose atsitikimuose“
nesigaili žmonių gyvasties, nė nekalto jų kraujo.

Paaikinti budą Maskolių valdymo gali da
viens atsitikimas, kuris atsitiko prieš porą
metų Jaroslavo gubernijoje, kur yra didelis
fabrikas Karzinkino. Darbininkai to fabrikso,
nuskriausti fabrikanto pametė darbą ir reikalavo
nuo fabrikanto teisybės. Išgirdęs apie tai
gubernatorius Friede išsiuntė priešais darbininkus
kareivius Fenagoriško pulko. Kada darbininkai
nepaklausė kariumenės, tuomet liepta buvo
juos mušt su kulkėmis, bet kada ir tai ne
gelbėjo, apicieras liepė šaut į darbininkus,
kurie su tuščiomis rankomis norėjo įieškoti
teisybės. Buvo 3 užmušti (1 vyras, 1 moteriškė
ir 1 vaikas) ir 18 pažeistų. Už tokį apsejimą
ciecorius ne tik ne papeikė kareivius Fenagoriško
pulko, bet juos pagyrė. Po tokiam pagyrimui,
žinoma, nė kokia valdžia jau ne gali papeikti
ne žmoniško apsejimo kareiviams.

Toks tai yra budas valdymo Maskolijoje.
Valdžia priguli saujai ponų, kurie turi neap-
rubežiuotą valią valdyt viešpatystę pagal savo
išmanymą ir norą: jie išduoda įstatymus kokius
nori jie ir valdo teip, kaip jiems patinka.
Gyventojai yra atstumi ne tik nuo valdžios,
duodančios įstatymus, bet ir nuo valdžios, pil-
dančios įstatymus. Dėlto išeina daug įstatymų
ne ant naudos, tik ant prapulties žmonėms.
Be to gyventojai daug kenčia nuo sauvalės
valdžios tarnų, kurie turi plačias tiesas ir
spaudžia žmones visokiu budu. Nuskriaustieji
ne gali pasipriešinti skriaudikams, bet nė netur
prieš ką pasiskųsti ant jų. Tokia tvarka
suteikia laimę ir turtus saujai ponų, o milio-
nams gyventojų atgabena prispaudimą nuvar-
gimą ir nelaisvę. Vieniems ta tvarka naudinga,
o kitiems pragaistinga.

Kad apginti ir sutvirtinti tiesas ciecoriaus,
jo familijos ir jo tarnų artimesnių ir tolymesnių,
išleista yra eilė įstatymų, kurie stengiasi
apginti esančią tvarką ir priešininkams tos

*) Kaipso ženklai šventos ir neaprubežiuotos valdžios
yra vartojami ciecoriaus portretai, stovylos, ereliai,
blekės, lencingai ir tt.

*) Zbior Praw t. XI, 1 art. 4.

tvarkos paskiria kalėjimus, Siberiją ir visokius persekiojimus.

Bet galybė valdžios pasiremia ne tik ant prievartos (kariumenės ir policijos). Valdžia naudojosi taip-gi iš žmonių tikėjimo ir tamsybės, nėra tikėjimas ir tamsybė taip-gi yra pamatais neteisingos valdžios. Užstojus ant sosto naujam ciecoriui visi gyventojai turi jam prisiekti ir pažadėti prieš kryžių ir evangeliją „nesipriešinti jo valdžiai, teisingai jam tarnauti, visame jo klausyti ir ginti jo šventas tiesas ir privilegijas, jo naudą, jo priešininkus išduoti, nesi-gailėti už jį nė savo gyvasties, nė kraujo“ ir tt.)* Tarpe karštai tikinčių krikščionių šitas prisiekimas, kad ir per prievartą įbruktas, gali turėti šokią tokią vertybę. Įpatingai naudingas yra valdžiai šitas prisiekimas tarpe pačių maskolių, kurie cecorių laiko už galvą savo bažnyčios ir apgynėją pravoslavijos. Tuo tarpu kada katalikai yra po valdžia popiežiaus, pravoslavas yra po valdžia savo cecoriaus ir dagi dvasiškuose reikaluose prigul nuo jo. Kad ir kiekvienas tikėjimas liepia guodoti valdžią ir jos klausyti, bet pravoslavija yra grynai parsidavus valdžios reikalams ir tarnauja valdžiai ne reikalams ir tarnauja valdžiai ne mažiaus, kaip pačiam Dievui: pravoslavija stengiasi įkalbėti žmonėms, kad valdžia cecoriaus esanti šventa, kad cecorius esąs Dievo siųstas žmonių geradėjas, tėvas, penėtojas ir tt. Klausant pravoslavijos mokslo, galima manyti, kad pravoslavija yra užgimus drauge su patvaldyste (monarchizmu). Dėlto ir ne dvyai, kad Maskolių valdžia, kiek galėdama, stengiasi pritraukti kitaip tikinčius prie pravoslavijos ir vardan pravoslavijos stelbia ir persekioja kitus tikėjimus.

Bet maža to. Valdžia ne tik ne kenčia mokslo svetimų tikėjimų, bet apskritai ne kenčia kiekvieno mokslo, kuris priešingas yra maskolių valdžiai, kuris parodo, ant kokių pamatų pasiremia ta valdžia, kokia yra sauvalė tos valdžios ir tt. Kaip dalykuose tikėjimo valdžia daleidžia platinti tik pravoslavijos mokslą, taip ir dalykuose žmonių apšvietimo valdžia daleidžia platinti tik toki mokslą, kuris nesipriešina valdžios įvestai tvarkai ir valdžios mokslui, kuris giria valdžios darbus ir viešpatavimą, gina tiesas ir privilegijas cecoriaus ir jo tarnų. Kitoki mokslą ištolo ne prileidžia prie žmonių ir persekioja konuo atkakliausiai. Mokykloms žemesnėms ir augštesnėms yra duoti paliepimai, kaip reikia mokinti jaunuomėnė, o spaudintojams knygų ir laikraščių yra aštriai įsakta spaudinti tik raštus, peržiūrėtus tam tikrų valdžios tarnų t. v. cenzorių, kurie leidžia spaudint tik patinkančius valdžiai raštus. Užrubežės knygos

ir laikraščiai taip-gi turi pereiti per cenzūrą, kuri laisvai manančius raštus gražina atgalios.

Iš viso, kas augščiau pasakyta, matyt, kad maskolių valdžia pasiremia ant prievartos ir ant žmonių tamsybės. Bet prievarta ir melas tik tolaik gali tęstis, koliaik žmonės yra tamsūs ir tiki į valdžios mokslą ir į jos įvesta tvarką. Jeigu mes perkeltume į Maskoliją vieton maskolių prancuzus arba vokiečius, tai neužilgio maskolių valdžios rumas sugriutų ir ant jo griuvėsių išdygtų kitokia valdžia, valdžia teisingesnė, prie kurios prileisti būtų ir pats žmonės. Koliaik žmonės nesupras viso bjaurumo ir neteisimumo maskolių valdžios, koliaik jie bus tamsūs ir tikės, kad ta valdžia yra Dievo duota, tolaik reikės gyventojams vilkti valdžios uždėtą jungą ir kentėti visokius prispaudimus ir perkeikiojimus, paeinančius nuo sauvalės valdžios tarnų.

Ab.

Kiaulių auginimas.

(Tasą.)

III. Kiaulių šėrimas.

Mažoje arba didesnėje ukėje skiriame kiaulėms toki pašarą, ką geriau apsimoka kiaulėms sušerti, negu kitokiems gyvuliams. Kiaulės šeriasi dvejopu pašarų: vienas iš jų turi daug medžio prigimties, ką sunkiau gyvulio viduriai mala; antrasis — turi didesnę dalį miltų, arba saldžių dalelių — tai yra cukraus, klijų, arba baltymo, ir menkesnę dalį medžio prigimties, per ką toks pašaras yra maistingesnis ir lengviau sumalamas.

Antrasis pašaras daug turi maistingų dalelių ir pertai yra brangesnis už pirmąjį. Prie pirmojo pašaro priguli pelai, žaliasis pašaras, tuščios varpos ir šiaudai. Prie antrojo pašaro priguli — grūdai, visoki miltai, kvietinės ir ruginės sėlenos, visokios sikės broga nuo degtinės, saladynai nuo alaus, iškošos nuo cukraus, visokios daržovės, kaip antai; bulvės, brokai, morkos, kopės ir tt. pienas ir visokios pieniškos atmetos, sodų vaisiai.

Pelai tai labai reikalingas pašaras kiaulėms žiemos laike. Meitėliai pradžioje peno ir visos žieminės suėda daugybę pelų, — miežinių, žirnių, ruginių, sėmenpelių ir grikių. Iš pelų reikia gražiai išvalyti žemės ir dulkės; kiek galima, reikia užšutinti pelai karštu vandeniu, o da geriaus skystimu, kame virė daržovės. Mat, miešeliai turi daug akuotų, ruginiai labai kieti ir aštrus; žirniniai ir vikiniai turi savyje daugiau maistingų dalelių, negu kitoki, o grikiniai yra pavojingi baltoms kiaulėms, jeigu jos ganosi arba išeina ant saulės; pertai visokeriopas pelus priguli sumaišyti ir drauge šerti, kaskart užšutinant juos, ir ant kažno

*) Pamatiniai įstatymai, priedas V.

sykio reikia užmaišyti tiktai tiek, kiek, kiaulės tuo kartu gali suėsti. Tuli užmaišo pelus statinėje su sėlenomis, miltais arba virtoms daržovėmis, užpila tą mišinį vandeniu arba kitokių skystu viralu ir ant rytojaus tą sumirkusį, minkštą pašarą sušeria kiaulėms. Šiteip šerdami kiaulės turi prisiziūrėti, kad neprirugtų loviai, viedrai, o ypačiai pelinė statinė; po kelių sanvičių ne tik gali pelinė prirugti, bet pripelija jinai — kas didelei kenkia paršingims kiaulėms, kurios nuo to išsimeta; teip-pat tai yra nesveika ir kitoms kiaulėms.

Žalio pašaro daugiausiai sušeriame kiaulėms vasaros metą. Visokias žoles iš daržų arba nuo laukų metame kiaulėms tiesiog į kutę arba ant patvartės, tai jos ėsdamos gražiai išrankioja.

Šiteip šerdami turime apsisaugoti, kad peržydėjusios žolės neišmaišytų į mėšlą, nės piktžolių sėklos pribaugia nokti mėšle ir su mėšlu pasisėja lauke.

Jaunus dobilus, liucerną reikia smulkiai sukapti arba supjauti; tą kaponą sąmaišius su pelais priguli apibarstyti miltais, paskui aplaistyti išrugomis arba viralu iš sėlenų ir kas kartas to ėdesio duoti kiaulėms tiktai tiek, kad loviuose neliktų išėdų. Žaliu pašaru reikia šerti tiesiog nuo lauko arba kuošviežiausiu, kad iki sušeriant nesuvystų arba neperdegtų krūvutėje, nės perdegusio pašaro kiaulės nenori ėsti.

Varpas kiaulės labai mėgsta; visokias smulkies nuogrėbes ir lyginai varpas, pribarstytas ant kiemo, benešant šiaudus, galima nuganyti kiaulėmis.

Grudai tai svarbiausias ir brangiausias pašaras, nės susideda iš daugelio maistingų dalelių; kiaulėms sušeriame abelnai tik grūdų pasturlakus. Maziems augantiems paršams priguli duoti grūdų iki sočiai. Rugių arba miežių džioviname ant pakuros ir duodame paršams, kad išmoktų ėsti. Kožnos kiaulės paršui reikia paskirti nors po vieną kartį rugių arba miežių. Persergiu, kad nešertumėte paršų žaliais grūdais, nės jie prilenda jiems į žindukus dantis ir pertai negali gerai sukramtyti. Džiovintus grūdus paršai lengvai sutriausčia ir nepersieda, jeigu kelis syk ant dienos plonai pabarstysime ant grindų.

Žirnių, vikių, pupų, borvių ir lubino galima duoti kiaulėms be jokias baimės, bet kožną dieną po lygią, pasvertą dalį. Augančioms galima duoti po pusę svaro arba po svarą ant dienos kožnai, jeigu norime kad pusmetiniai paršai greičiaus augtų; paršingoms kiaulėms arba žindamoms suvis neduokite nėkokių žirnių grūdų, o jeigu duotumėte — tai tik po truputį su skystu pašaru.

Grikais šerkite labai atsargiai, o ypačiai neduokite grikų kartu su grikiniais pelais. Kiaulės, priėdusiosios grikų ir grikinų pelų staiga gauna uždegimą smegenų, jeigu gyvena ant saulės ir labai umai pastimpa, ypačiai baltos kiaulės. Užtatai visokio grikinio pašaro priguli duoti tik po truputį ir laikyti tuomet kiaules pavėsyje arba kutėje. Barščiai arba skystas viralas iš kvietinių sėlenų tai labai sveikas gėralas kiaulėms. Tulas kiaulių augintosijos Ukrainoje, kur daugybė kiaulių krisdavo nuo karbunkulo, kasdien išanksto, da prieš šėrimą, duodavo visoms kiaulėms minėto gėralo. Jam išeidavo išviso po vieną svarą kasdien ant kožnos kiaulės. Iš to jis turėjo didelę naudą, nės per metus tiktai trys kiaulės tepastipo karbunkulu.

Daržovėmis šeriame kiaules dažniausiai virtomis arba šutintomis, aplaiščius pienu, barščiais arba beli koku viralu. Daržovės reikia nors po truputį praduoti miltais arba sėlenomis.

Bulvių, jeigu mažos, galima duoti kiaulėms iš rudens ėti, bet ne po daug; tačiau geriau padarysime, jeigu jos išvirsime karštas sukaposime ir atšalusias, užpylę pienu arba barščiais, paskui užbarstę miltais arba sėlenomis, duosime kiaulėms, bet tiktai tiek ant syk, kad viską gražiai suėstų t. y. kad neliktų to ėdesio loviuose.

Ronkelių, morkų ir grūčkų šutinti nereikia, bet tiktai išvirti, idant bešutinant neišgaruotų laukan kartu su vandeniu cukrinės dals. Nuo virtų bulvių vanduo nusipila ir liejasi laukan, tačiau nuo kitokių daržovių galima juo užplikinti pelai ir sušerti kiaulėms sąmaišius su daržovėmis, nės toks vanduo teip-gi turi savyje daug cukraus. Sąmaišius su tokiais pat daržovėmis galima virti semenų sikes, imant ant kožnos vidutinės kiaulės iki vienam svarui ant dienos.

Dynai yra pusėtinai pašaras kiaulėms rudens metą; jais šeria tiktai virtais.

Kaponė iš jaunų dobilų tai geras pašaras žindenėms, pridėjus prie jos skysto viralo iš kvietinių sėlenų.

Broga nuo degtinės tai nelabai maistingas pašaras kiaulėms, nės turi daug vandens. Tik viena broga, nors ji butų iš kukuryzos, kiaulės nenusipeni į lašinius. Žieminėms kiaulėms reikia duoti pelų aplaistytų karšta broga, o penimiams tokia broga duodasi tiktai pradžioje peno kartu su pelais, bulvėmis ir sėlenomis.

Nuo brogės iš javų kiaulės geriau griebiasi, negu nuo bulvinės. Kukuryzinė broga tai maistingesnė už ruginę, o liesiausia tai sorinė.

Šeriant kiaules broga, reikia gerai prižiūrėti lovius, idant nebutų prirugę; teip-gi kutėje

padaryti takus, kad šlapumas, kurio nuo šito pašaro daug pas kiaules pasidaro, galėtų tekėti laukan ir rinktis į vieną duobę, tam tyčia įtaisytą. Dviem kiaulėm galima duoti kasdien penkis — syk po viedrą (abiem) brogos. Paršams broga neina į kūną: paršingoms arba žindamoms nekenkia, jeigu tik ne perkaršta ir ne surugus.

Iškošas nuo cukraus kiaulės ėda labai gardžiai; prie iškošų priguli pridėti sėlenų, miltų pusiau skardų ir sikių paršingoms arba žindamoms kiaulėms iškošos nieko nekenkia, jeigu sušersime ne po daug; paršams reikia duoti tiktai vieną kartą ant dienos. Bergždžios gali jų ėsti kiek nori, tačiau sąmaišius su pelais.

Saladynus nuo alaus sunkiai mala kiaulių viduriai, pertai priguli juos rauginti tam tikrose duobėse arba statinėse ir paskui šerti.

Salyklą reikia šerti virtą su daržovėmis ir duoti tokį pašarą tiktai bergždžioms ir penimiams. Mažiems paršams ir paršingoms salykla kenkia.

Atmatos miltų dirbtuvėse turi menką vertę, jeigu miltai dirbasi iš bulvių, nės šitas pašaras mažai turi maistingų dalelių ir labai greit genda nuo šilumos. Jeigu miltai dirbasi iš kviečių, tai jų atmatomis galima šerti visokias kiaules, nės labai maistingos, daug turi baltymo dalelių ir lengvai jos sumala viduriai.

Gilės tai labai geras ir atsakantis pašaras kiaulėms. Užtenka šešių korėjų gilių nupenėti kiaulei per keturis mėnesius, sušeriant ant dienos po aštuonis svarus.

Gilės priguli visą savaitę mirkinti, paskui išdžiovinti ir pagaliaus sumalti. Jų galima duoti iki priėdant. Baigiant penėti, reikia pridėti po tris svarus miežinių miltų ant dienos.

Kaštonus ant pašaro priguli tokiu pat budu sutaisyti; nuo buko riešutėlių teip-gi gerai kiaulės tunka. — juos reikia susmulkinti.

Druskos duodasi kiaulėms labai mažai, — du lotu ant nedėlios užtenka vienai kiaulei. Nuo druskos kiaules gardžiu ėda ir daugiau geria. Girdant kiaules suriu gėralu arba šeriant perdaug suriu pašaru, galimu išaukti nelaimingas pasekmes.

Medžio anglių, smulkios kreidos, kaulamilėlių itin priguli laikyti kutėje penimių arba abelnai reikiai šeriamų kiaulių; kad jos į norą galėtų užėsti.

Pieną kiaulės neišpasakytai mėgsta ir stebėtinau nuo jo tunka. Pieno duodasi kiaulėms pagal išteklį.

Kiaulių ganykla turi būti netoliese vandens. Kiaulės tankiai geria ir labai mėgsta vandenyje markytis. Ant vandens, ypačiai ant bolų, daug randa vabalų, kirmėlaičių ir godžiai tą viską naikina.

Pavasariį kiaulės užtektinai priėda laukuose. Vasaros metą, kadą nuo karščių žolės nudžiusta, išdega ir jauna žolė nebeatželia, tai reikia šerti kiaules nors du kartu ant dienos namieje, kad nesublogtų. Ant rugienų kiaulės turi pusetiną maistą: surankioja grudelius, beknaisydamos randa visokių kirmėlaičių, šaknelių, bet-gi nepriguli užleisti išsyk ant viso ploto, tačiau, nuo krašto prasidėjus, iš valios leistis kaskart ant naujo daikto, idant varpas ir kitą-ką gražiai nurankiotų.

Iš rugienų priguli kartais nusiginti į pudyką arba į girią, idant nors kartą ant dienos ganykla atsimainytų. Rudenį ganosi kiaulės ant bulvienu, čion jos rankioja bulves ir smagiai knisdamos purina žemę, jieško kirmėlaičių.

Ant dobilų ir pievų kiaulių negalima ganyti, nės knisdamos sugadina veją. Ariant rugienas, reikia ganyti kiaules paskui žagrę, tai jos labai godžiai rankioja grambruolių (karkvabalių) kirmėles.

Kiaulės turi gerą ganyklą abelnai giriose. Senose arba paaugusiose giriose kiaulių ganymas nėkokios bledies nepadaro, tačiau jaunose, auginamose tiktai tuomet galima ganyti, kadą medeliai jau paugėję, ataugę nors į stuomenį žmogaus. Tose giriose, ką pačios per savę sejas ir auga, naudinga ganyti skaitlingą gaują kiaulių per visą vasarą, idant knisdamos praverstų viršutinę žemės plutą.

Į užsėtus arba sodinamus šilus kiaulių negalima leisti, nės dygstančius arba da menkai nuo žemės pakilusius medelius, išjudintų, išknaisiotų, žodžiu — pridirbtų daug bledies.

Anžiulinėse ir bukinėse giriose kiaulės atsigauja labai greit, krintant gilėms arba buko riešutėliams. Jeigu kiaulės buna iškrykusios po girią — tai lengva jas sušaukti, kad jau laikas gyti namo: užbirbus jos iš visų pašalių skubinasi ant namų. Piemenukai da gudriau moka sušaukti: pasigriebė paršiuką užkojos, nusitvėrė už ausies ir ima rėkinti. — ant to riksmo kaip bematant supleška visos kiaulės į pagelbą.

Kaip vasarą, teip ir žiemą neprivalo kiaulės trokšti vandens. Visokiį pašarą priguli duoti šlapia, ir apart to dar nors du kartu nuvaryti jas pas belį kokiį šaltinį vandens. Abelnai kiaulių maitinimas priguli nuo daugelio sąlygų jų gyvenimo.

Kuilius reikia maitinti vidutiniu pašaru. Jeigu kuiliys tankiai leidžiamas prie kiaulių, tai tokį priguli šerti maistingų pašaru, imant į ėdesį po truputį sėmenų sikių.

Bergždžias kiaules priguli šerti kuopigiausiomis atmatomis, žolėmis, pelais, pridėdant rugšties nuo kvietinių sėlenų. Jeigu norime, kad kiaulė pasikrėkintų, tai gerai yra įmaišyti

į ėdesį po pusę svoro ant dienos kanapių sikių. Paršingas prastos veislės kiaulės privalome šerti geru pašaru, kad būtų visada sočios, pajiegos ir artyn turėjimo eitų geryn. Grūdų paršingoms kiaulėms perdaug nesiduoda, tik abelnai reikia šerti jos geru, sveiku pašaru, idant neišsibarstyti.

Kiaulės prieš patį turėjimą priguli šerti tuo pačiu pašaru, prie kurio jau pripratusios, pridėdant po truputį rugusio pieno, daržovių; taip pat priguli duoti viralo iš sėlenų, kad lengviau galėtų apsiparšuoti ir daugiau duotų pieno. Tuojau po apsiturėjimui turime šerti kiaulę labai atsargiai, idant perdaug rupestingu savo šerimu neišsautume pavaisinės karštligės, nuo ko reta kiaulė teišgyja.

Paskiaus žindoma kiaulę priguli šerti tankiai, duoti jai pašarą skanų, maistingą, kaskarts iki sočiai, idant kiaulė nebūtų alkana ir paržus gerai užžindyti. Juo daugiau kiaulė žindo paršų, tuo geriau priguli ją maitinti.

Angliškos mėsinės veislės kiaulės tunka labai greit ypačiai paršingos, pertai priguli maitinti jas vidutiniškai ir skyriumi nuo prastųjų, kad perdaug nenutuktų, perdaug nutukusių kiaulių paršai buna maži ir tuos pačius dažniai jos išgula, o ir pieno tokios kiaulės nedaug teduoda. Po apsiparšavimui ir šitos veislės kiaulės galima šerti riebesniu pašaru ir duoti iki priėdant, ypačiai jeigu kiaulė žindo iki aštuonis arba daugiau paršų. Angliškos veislės kiaulės yra labai ėdrios ir pertai pirmose dienose po apsiturėjimui reikia duoti joms pašarą po svaru, idant perdidelis šerimas neužkenktų jų sveikatai.

Metiniai meitėliai, pusmetiniai prielaidiniai ir kitas žieminės kiaulės prastos veislės reikia laikyti drauge su bergždžioms, veislinėms kiaulėmis ir maitinti jas visokioms pigioms atmatomis.

Rugštis nuo užšutintų kvietinių sėlenų duodosi joms rytmečiais ant tuščios, dėl sveikatos.

Liesas, silpnas kiaulės priguli šerti geresniu pašaru ir jeigu jos nesitaiso, tai tokias pirmiau skerskime ant mėsos, nės ilgai laikyti jos neužsimoka.

Penėti meitėlius paprastai pradedame rudenį. Pradžioje reikia šerti penimiai tokiu pašaru, ką gerai iškemša jų vidurius, kas ypačiai reikalinga, penint prastos veislės kiaulės, ką ganėsi po laukus.

Pelai su virtoms daržovėmis, tai geriausios pašaras iškimšti viduriams; iš pradžių šito pašaro kiaulės suės gana daug, o po kokių dviejų nedėlių jau tiek nebesuės. Šiteip šeriant bulvių nepavydėkite, o pašarą kas kartą aplaiestykite barščiais nuo sėlenų arba pienuku. Kad meitėliai nebūtų lepus, tai reikia jiems

tiktai tiek teduoti ant syk bile kokio pašaro, kad viską iš lovių gardžiai išėstų ir paėdę eitų gulti. Taip gi, kiaulei beėdant, nepriguli davinėti ką nors gardžiaus, nės tokiu budu greičiausiai išlepisime penimius.

Antrą mėnesį besipenint penimiai pelų suėda labai mažai, arba jau išvis nebeėda. Dabartės priguli penėti virtoms bulvėmis su barščiais arba su pienu ir apie du iki trijų svarų minkinto arba virto, sutrinto ir jau nustojusio kartumo lubino arba penkpirščių sušerti kožnam į parą.

Lubiną ėsti penimiai papranta, tačiau priguli jo maišyti į kožną ėdesį tik po truputį, — išsyk duoti visai mažai. tolyn kas-karts daugyn, pakol nedasidarys iki augščiau parodytam saikui.

Kas neturi lubino, tai tegul duoda borvikų, pupų virtų arba minkintų žirnių pradžioje peno butinai reikia duoti penimiams.

Trečią mėnesį galima duoti penimiams košę iš pusianskardų žirnių miltų, nės minkintų žirnių jau bus atsiėdę; prie žirninės košės galima primaišyti virtų, gerai sutrintų ir aplaistytų pienu bulvių.

Meitėliai pagal savo didumą suės ant dienos kožnas iki aštuonių svarų žirnių ir apie dešimtį svarų bulvių. Šitiek gali suėsti toki meitėliai, ką sveria po tris šimtus iki 400 svarų.

Ketvirtą mėnesį šersime tiktai vienais miežiniais arba kukuryziniais miltais. Nuo miežinių miltų buna kiekiaisi lašiniai, nuo kukuryzos truputį minkštesni, bet vis-gi kieti ir skalsus. Nuo žirnių lašiniai buna gelsvi.

Dabartės meitėliai augščiau paminėto svarbumo suės nuo 10 iki 12 svarų tik vienų miltų į parą. Šitokio pašaro priguli duoti penimiams tris kartus ant dienos iki priėdant, kas kartas po lygiai, kad neliktų išėdų loviuose. Jeigu jau neišėda gražiai iš lovių tai priguli duoti jau po mažiau, tačiau reikia persitikrinti, ar pašaras ne pagėdęs, ar kartais miltai ne plėkteleję, kad kokioje nesugaižinti penėjimą. Jug atsitinka, kad kartais meitėliai nenori ėsti geriausio pašaro, tuomet reikia patirti, kodėl jie nieėda. Gal persilta jų kutė, gal lovy ne švarus, arba meitėliai jau taip labai nutukę, kad nebeteri gero noro ėsti. |

Tokiems meitėliams reikia duoti po mažai, pridėdant rugštaus pieno arba barsčių, pašarą tankiai mainyti, tačiau po kelių dienų, kaip pradės geriau ėsti, tai vėl priguli jiems duoti paskirtus miltus; taip pat padarysime, jeigu duosime ganimiams nors vieną kartą ant nedėlios druskos po truputį į penimų kutėje butinai reikia ten laikyti kur nors kamputyje pelenų, trintų medžio anglių ir kreidos.

Taip pat reikalinga laikyti penimų kutėje gryno vandens ir du kartų ant dienos jį per-

mainyti, nės idant nuo miltų pašaro, kiaulė tankiai trokšta gerti. Guolis turi būti visuomet sausas ir švarus; mėsą kasdien, o guoli tris kartus ant nedėlios priguli apvalyti, kad meitėlių per nešvarumą neužpultų susna ir atsiradę vabalėliai nekietėtų jiems odą.

Kutė penėti kiaulėms priguli teip įtaisyti, kad padavus būti galėtų langelius nuo szviesos uždengti penimiai reikia laikyti ramiai; valyti užtvarelių ir taistyti guolį tai geriausiai šeriant. Tatai ir vaikščioti pas juos į užtvara tegalima tik tai duodant būti. Šiteip užlaikomi penimiai ramiai sau guli, dažniai miega ir pertai greit tunka.

Greitai penėjimas yra naudingiausias, negu ilgas, lėtas ir prie pavydo.

Pradėję penėti jau nepaisykite, kaip brangiai atsieis nupenėjimas, bet šerkite geru pašaru ir be pavydo. Jeigu nuo pat pradžių penimiai gražiai ir gardžiai išėsdavo iš lovių paduotą pašarą, jeigu visuomet gaudavo iki sočiai, tai be abejonės greit nusipenės ir lašinius įaugis storus, o pats penėjimas tuomet pigiau atsieina.

Kur-kas pigiau atsieis, jeigu meitėlių prigulinčiai penėsimė keturis mėnesius, negu šešis prie pavydo.

Penint kiaulės, pašarą, paskirtą ant paros, gali pasverti vienu kartą ant nedėlios.

Bulvės ir kitokios daržovės, miltai, atmatos iš alaus dirbtuvių sikės, iškošos nuo cukraus, priguli pasverti žaliame pavidale nors kiaulėms visą-ką šersime išvirus arba užrauginus. Žinant kiek meitėlis suėda į parą, ir jeigu pradėtų likti lovyje, tai galima duoti šiek tiek po mažiau, ypačiai pamazinti saiką tokio pašaro, ką turi daug dalelių medžio: pradžioje peno mažiname pelus, o pabaigoje bulves ir jų vieton duodame miežiną miltų, jeigu žirniniais penėti jau pervėlu. Žinodami, kiek pašara kiaulė suėda kasdien, galėsime nusverti, kaip brangiai atsieina penėjimas, o žinant kožno javo prekę, galima patirti, kokiais javais penėti atsieina brangiau. Kartais išpuola brangų pašarą apmainyti ant pigesnio, ir jeigu tokią atmainą įvesime iš valios, tai kiaulės ir prie atmainyto pašaro greit pripranta ir teip-pat gerai griebiasi.

Dvaruose meitėlius sveria tuojau pradžioje peno. Žiurint ant gyvo meitėlio svarbumo paskiria ant ištiso peno atsakančią dalį pašaro ir vieną kartą ant nedėlios persitikrina prieš šersiant, kiek kožnas meitėlis sveria. Penimių svarbumas turi pasididinti kas nedėlia mažiausiai ant 8 iki 10 svarų kožnas, o ant tulų kiaulių gali užaugti per nedėlią net iki 15 svarų su viršum.

Penėjimas kiaulių mėsinės veislės prasideda nuopat mažens. Iš pat jauno reikia jos gerai šerti ir prižiūrėti, kad itin butų gražios riebios, tik paskutiniu du mėnesiu prieš parduosiant arba skersiant priguli šerti miežiniais miltais

su pienu, duoti kas kartą iki priėdant, kad visai gerai nutuktų. Tokių kiaulių lašiniai buna ploni, tačiau raumens labai gražus, riebus ir skanus.

Auginimas raumeninių kiaulių ir mus krašte gerai apsimokės su laiku. Pirma, labai aišku, kad tekant laikui skaitlius gyventojų pažymiai pasididės, tai tuomet visotiniais reikalavimas ir sunaudojimas mėsos sulyginant bus didesnis, antra, kaip bus galima siųsti kiaulės į svetimus kraštus, tai ir mus krašte auginimas raumeninių kiaulių duos didelę naudą.

Jug nesunku datirti, ar atneša naudą mums kiaulių auginimas arba penėjimas, ar ne.

Sužertų kiaulėms pelų, žolių, pašaro, pakraitų (šiaudų pakrėsti kutei), priežiūros mes neskaitysime per idėtą pinigą į kiaulių auginimą, nės už šituos dalykus kiaulės užmoka matyti. Tokius-gi vaisius, ką galėtume parduoti, paskaitysime tik tai į tiek, ką gauname už juos per turgų.

Jeigu užrašinėsimė per ištisus metus, kiek suėda kiaulės grūdų, daržovių, pieniško ir tt., tai lengvai persitikrėsime, ar išrinktieji pinigai už kiaules atlygino mums už grūdus tiek-pat, ką butų gauta už juos per turgų. Išmintingai ir rūpestingai auginant kiaulės, teip-gi pasverdami jas kartas nuo karto bepenint, gana greit galime patirti, ar neturime iš to pragaišties.

Geros, ėdrios ir neislepintos kiaulės ant priaugimo vieno svaro savyje t. yra prie gyvo svarbumo, reikalauja suėsti tulį dalį pašaro, bile kokių javų.

nuo 4	svarų miežių arba kukuryzos, griukų žirnių arba pupų.
„ 5	svarų iki 6 ruginių sėlenų.
„ 7	iki 8 svarų kvietinių sėlenų.
„ 4 ¹ / ₂	kvortų saldaus pieno.
„ 8	kvortų nugriebto pieno.
„ 11	iki 20 svarų bulvių.
„ 32	svarų virtų morkų.
„ 2	viedrų arba 25 kvortų brogos.
„ 1	svaro mėsinų miltų.

Kad svarą gyvo meitėlio parduodame po 8 iki 10 kopeikų, tai lengva suskaityti, ar naudingiau bus parduoti javai, ar paskirti juos penėjimui kiaulių. Jeigu už varšavinį kartį žirnių t. y. už 280 svarų moka 4 rubliu, tai 4 svarai žirnių pareis 6 kop. be trupučio, tatai matome, kad žirniais penėti kiaulė užsimoka, nės parduodant už svarų gyvo gyvuolio visuomet užmokės brangiaus, negu 6 kopeikes.

Jeigu už kartį bulvių moka 75 kop., tai geriau jas parduoti, nės nuo 15 svarų bulvių priaugus tik tai vienos svaras mėsos, užtatai už

svarą penėto meitėlio prigulėtų gauti vieną auksiną (15 kop., o jug tokios didelės prekės negausime nuo jokio mėsininko.

(Toliaus bus.)

Šiluma viduje žemės.

Paviršių žemės šildo saulė, leisdamą kartu su šviesa ir šilumą. Šiluma nuo saulės buna visoki: tai prigul nuo laiko metų. Mes gerai žinom, jog žiemą šilumos tėra visai mažai; vasaros laike dažnai vargina mus kaitros, pavasari-gi ir rudenį šilumos beveik į patį sykį. Atmainos šilumos kiekviename laike metų pripuola daugiausiai nuo ilgumo dienos t. y. nuo laiko, per kurį saulė kaitina žemę. Jei ilgesnė diena — tai daugiau šilumos gauna žemė, jei trumpesnė — tai mažiau. Kita priežastis labai padauginanti arba pamažinanti šilumą yra pakreipa spindulių saulės. Jeigu jie krinta stačiai iš viršaus, arba išstirai, tuomet atneša daugiau šilumos, o jeigu įkypai — tai mažiau. Todėl dienovidžiu buna daug šilčiau, negu nuo ryto arba pavakarėje, vasarą, negu žiemą. Tirinėjimai parodė, jog saulė išildo žemę lyg nekurio gilumo: kas ant paviršiaus — tai žnoma daugiau, kas gilesniai — tai mažiau. Ant paviršiaus žemės šiluma gal mainytis, kaip buvo sakyta, nuo laiko metų: ten, kur gigužės mėnesyje buvo 3 laipsniai, rudenį gal būti tik viens. Bet niekuriame gilume, arti 70 pėdų, šiluma visai nebsimaino arba buna vienoki ar tai žiemą, ar vasarą. Gilesniai už tai šiluma dauginasi. Tirinėjimai rodo, jog ant kiekvieno 100 pėdų į gilumą pribuna 1 laipsn. šilmos. Jeigu visuomet pribuna vienodai, tai gihme 3 verstų šiluma žemės bus lygi 100 l., t. y. šilumai verdančio vandens, o gilume 60 verstų — apie 2000 l. Toks karštis išstirpina dagelį mineralų arba akmenų. Gilumė-gi 600 verstų arba viduryje žemės tur buti nešakytas karštis apie 200 000 l. Tokio karščio me negalime sau perstatyt nei sulyginti su kučnors, nės žinomas mums karštis išneša nedug augščiau, kaip 2000 l.

Š augščiau minėto gal mąstyt, jog viduje žemės yra išstirpusi, o tik plonas kiautas ant pavšiaus tėra ataušęs ir sukietėjęs. Tiek plonis kiautas žemės ne visados teišstveria, kad nekoment stojis atmainos viduriuose jos tiek karšiose, jog gal beveik viską paversti į garą. Mes žinom stiprųbę garo, katras gal netik truks traukti ir ratus sukti, bet išstengia suaret kuo storiausius katilus. O atmainos viduose žemės gal stotis per tai, jog vanduo besisukdamas į žemę, gal kur-ne-kur siekti sutirsių vidurių jos. Atminant tai mums nebesodys stebuklais visoki drebėjimai žemės, kurie nusiduoda neretai.

Žemės drebėjimai.

Ne vienam iš skaitytojų tur but teko girdėt apie baisingą bausmę, katrą — kaip sako — atsiunčia Dievas ant žmonių, t. y. drebėjimą žemės, kuris vienoj' valandoj' paverčia gražiausius miestus į griuvesius. Ateinant tai nelaimei paprastai girdėt po žeme dundėjimas, dažnai per ilgą laiką. Potam gal jausti lengvą arba labai stiprų sudrebėjimą per keletą sekundų arba minučių. Jei žemė dreba lengvai, tai tik langų stiklai virpa arba smulkus daiktai pakruta iš savo vietų, jeigu nusiduoda smarkus drebėjimas, tai griuna triobesiai, net pati žemė atsiveria. Drebėjimas atsikartoja tą syk su įvairiu stiprumu ir spėrumu, arba atsinaujina per daug dienų, mėnesių net ir metų. Drebėjimas pasirodo kartais ant šiauros vietos, kaip antai 1828 m. ant salelės Ikšijo prieš Neapolį, kada niekur apilinkoj' negalėjo tai jausti, kartais ant labai placios erdmės, kaip Lisabonė 1755 m. kada pusė to miesto — Sostapilės Portugalijos — visai sugriuvo ir nugrimzdo į marias. Šitas drebėjimas atsiliepė ir anapus, Atlantiko didmarių, Amerikoj, ant salos Martinikos.

Pasekmės drebėjimo žemės.

Smarkus drebėjimai ne tik ardo miestus su tvirčiausiais pabuklais, bet padaro dideles atmainas ant pačios žemės. Taip atsitiko 1783 m. Kalabrijoje ant pussalio Italijos, gret salos Sicilijos. Viskas tame krašte liko perversta: upės nustojo tėkėjusios arba išėjo iš savo vagų ir pradėjo bėgti į kitą šalį; triobesiai vienur liko pakelti kartu su žeme augštyti, kitur nuleisti žemyn; daugius atsivėrė žemė ir pasidarė bedugnės į 200 mastų platumo. Vienos iš jų, praryjusios triobesius, užsidarė vėl, kitos paliko atviros ir dar daugiau pasiplatino. Nekuriose vietose nusileido į gilumą užsėtos dirvos ir atsivėrė ažerai arba šaltiniai, o kitose prapuolė upės ir ažerai visai arba tik ant nekurio laiko. Panašus suardymai nusiudodavo ir kituose kraštuose žemės, ar tai senovėje, arba istoriškuose laikuose. Pamariais, o labiausiai pašaliais viduržeminių Marių gal rasti pėdsakus tokių bausių išdarymų. Viskas tai nėra stebuklai, jeigu mes atmisime, kaip plonas tėra kietas kiautas žemės prieš išstirpusias galybes vidaus jos. Menkas sujudėjimas viduje žemės gal padaryt dideles atmainas ant jos paviršiaus.

Vulkanai arba ugnies kalnai.

Jeigu laike drebėjimo žemės kietas jos kiautas taps perskeltas, tuomet iš atsivėrusių plyšių eina visoki gazai, vanduo, kartais ir purvas. Bet dažniausiai iš tokių skylių su grumėjimu pradeda verstis karšti garai, įkaitinti akmenys

ir ištirpusi žemė, katra veržiasi per kraštus plyšio ir teka pagal žemę. Pakelti kraštai plyšio apsipila išmetomis iš žemės ir su laiku gauna kvormą apskrito kalno smailia viršune. Skylė ant viršunės tokio kalno arba vulkano vadinasi krateru arba žioplomis; sausos ir smulkos išmetos vulkano — pelenais, stambios — akmenimis arba bambomis; skystos ištirpusios — lava o skystos nuo vandens — purvu. Nekurie vulkanai nuolat verčia. Toksai yra ant salos Stromboli prieš Siciliją. Jo žioplės visad buna pilnos lavos, nuo kurios kyla baisus garai. Daugiau vulkanų yra tokių, kurie verčia laiks nuo laiko; yra ir toki, kurie žmonėms atminant nė sykio ne vertė ir rodosi užgesę. Nekuriuose vulkanuose, kurie nebišmeta jau lavos, yra skylės, iš kur veržiasi sieriniai gazai su vandens garu. Jie vadinasi solfataromis. Garsiausias iš tokių vulkanų yra už Rymo, ne labai toli nuo Neapolio. Vulkanai pasirodo ne tik ant sausumos, bet ir po vandens. Tuomet iš gilmės marių pradeda lėkti karštos išmetos ir aplinkui pasidaro sala. Vanduo užkaista, net virti pradeda. Nelaimė — papuolus valčiai arti tokios vietos!

Kraterus užgesusių vulkanų mėgsta lankyti žingeidūs žmonės. Kraterai buna panašūs į leikas: viršus — platus, apačia — siaura. Ilgos perlaidos tarp vertimų leidžia užakti kraterui. Ilgainiui pagauna augti tenai žalynai. Tokiu, kaip rašo, buvęs Vezuvius prieš vertimą 1631 m. Skaitlius verčiančių vulkanų yra ne mažas. Daugiausiai jie yra ant salų arba pamariais, t. y. arti plataus vandens, ir šiltuose ir šaltuose kraštuose. Ant šiaurės Europos, — ant salos Islandijos yra Gekla, pietu pusėje — ant salos Sicilijos — Etna; ne labai toli nuo tos — garsus Vezuvius, užvertęs 79 m. po Kristaus užgimimo keletą miestų. Daug yra vulkanų ir kitose dalyse svieto: Amerikoj, Azijoj, Aprikoj ir Australijoj, visų apie 700. Ts.

Ugnis ir liepsna.

Mūsų laikuose labai lengviai ir spėiai gaminasi ugnis. Tik spėjai pabraukt su briežuku per šoną skribelės — tuoj' pasirodo liepsna ir gal iškurti ugnį. Ne taip lengvai gaudavo ugnelę mūsų proseniai, net ir senuoliai, mums atsimenant. Jie skildavo ugnį su skiltuvais iš titnago, pridėdami prie jo pintis ar čyrą. Ne vieną sykį braukdavo jie per titnagą, kol sprogdamos kibirkštys neuždegdavo kerpės. Kaip darė gilioj' senovėj, koliaik neturėdavo nė plieninių skiltuvų, nė pinčių, nė kerpių, mes aiškiai nežinome. Vienok galime mąstyti, jog tuomet dėl reikalų gyvenimo užlaikydavo ugnelę ugnvietėse. Kad užgesdavo ugnis

vienoj' vietoj, tuomet pargabendavo ją iš kitos sodybos. Teip galėjo but, nės Lietuvoj' senovėje buvo vietos, kur degė šventa amžina ugnis, t. y. tokia ugnis, kurią nuolat kurstydamo vaidelotai ar vaidelotės neleisdami jai užgest. Kam buvo paskirta ta šventa ugnis, ar tik vien aukoms deginti arba teip-gi ir dėl užlaikymo amžinos ugnies, apie tai neturime tikros žinios. — Pas kitas tautas, gyvenusias šiame amžiuje tolimose šalyse Amerikos ir Australijos taip-gi ant žemo laipsnio kultūros, buvo kitas budas gaminimo ugnies. Šitie laukiniai žmonės gaudavo ugnį trindami į viens-antrą du pagalių sauso medžio, koliaik jie neužsidegdavo. Tas budas ir mums žinomas. Važiuojant ne teptais ratais užsidega ašis, trindamosi į stebulę.

Minėtuose čia buduose gaminimo ugnies trinimas atlieka svarbiausę dalį. Per trinimą pirmiausiai gaminasi šiluma: patrink nors ranką į ranką — jos tuoj' pradeda šilti. Ir per daužymą teip-gi gal pagaminti šilumą: daužant kuju per šaltą geležį, gal jį stipriai įkaitinti. Šiluma-gi pagamin ugnį. Pridėjus prie įkaitinto geležies briežaką, sausą skalą arba popierą, gal uždegti juos. Daug įstabesnis paveikslas pagaminimo ugnies nuo šilumos šits: surinkus per padidinantį stiklą spindulius saulės ant drabužio arba ant sierinto galo briežuko, gal tiek įkaitinti juos, juog jie pradės rukti ir užsidegs. Vienok ne visad šiluma teduoda ugnį, nės ne visad jos tėra pakaktinai. Taip trinant ranką į ranką, šlapią medį į medį mes neuždegime jų, nės negausime tiek daug šilumos, idant jie užsidegtų. Ne uždegime taip-gi trindami ledą į ledą arba akmenį į akmenį. Bet neuždegime todėl, juog jie visai nedega. Mes žinome, juog vieni daigtai lengviau dega, kiti sunkiau, o kiti visai nedega, nors ir stipriai įkaista. Kaip lengvu uždegt briežuką, paraką, spiratą arba petrolėjų, kaip sunku akmeninę anglių ir visai negal uždegt vandens, akmens ir kitų daiktų! Todėl ne visur tesiroda ugnis, kur yra šiluma.

Prisižiūrėkime, kas dedasi, kad dega ugnis: medžiai virsta į žeruojinčias anglis, liepsnų dumus ir garus arba gazus, o ugnvietėje lieka tik smulkus pelenai. Kriuva medžių pavirto į saują pelenų! Kodėl taip susimažino jų gauja? Matyt, per liepsną medis pavirto dumus, gazus ir garus, kurie pakilo į augšt. Kodėl taip dėjos? Šiluma tai padarė. Kait namas medis pirmiausia paleido iš savęs garų vandens, potam ir kitas dalis, kaip sakus, toliau nuo didesnio karščio ir pats pavirto į gazų panašiai į visiems žinomą kumparą. Įkaitinti gazai duoda šviesią liepsną užsidegdami at oro. Juo daugiau prieina oro — juo smarkiau ir karščiau dega ugnis. Todėl mes vartojame dumplės, kad daugiau prileist oro. Oras y

butinai reikalingas dėl degsinos arba degimo ugnies, nės kur nėra oro, ten ugnis slopsta arba gesta. Jeigu uždegę žvakę pastatysim ją ant stalo ir apgobsim arba apvošim stikliniu indu, idant nei iš kur neprieitų oras, po valandos pamatysim, juog liepsna pradeda silpnėti ir pagaliao prapuola, be matomos dėl mūsų priežasties. Priežastis tame, juog nekuri dalis oro, vadinama degyly, susijungę su degančiais gazais duodama liepsną; o kad to degylo po indu nebliko, tuomet ir liepsna prapuolė. Aišku, juog ugnis tik tuomet tegal degti, kad yra ore degylas. Degylas oro pats budamas gazu jungiasi per liepsną su gazais, kurie kyla iš žvakės jai tirpstant, ir duoda anglarukšties gazą ir vandens garus. Šitie jau daugiau nebdega. Anglarukšties gazas nėra mums matomas, o vandens garai atausę atsėda viduje indo lig rasa. Ta dalis žvakės gazų, kurie nespėjo per liepsną susijungti su degyly virsta į dumus arba suodžias. Suodžių daug susirenka ant katilų ir kaminų. Jas gal visai sudeginti ikaitinus ant oro, t. y. ten, kur yra degylas. Kad sunaudot visas dalis, kurios gaminasi degant medžiams arba angliems, žmonės rado būdą paversti pirmiau jas į gazus, kuriuos gal lengviau nuleisti per trubas kur tik nori ir tenai sudeginti. Taip yra parėdyta didžiuose miestuose. Paleidus iš triubos gazą ir uždegus jį, mes gauname liepsną šviesesnę už žvakės arba prastos lempos. Ts.

Korespondencijos.

Kybartų valsčius (Vilkaviškio p.) 3 dieną sausio 98 metų rinkosi vaitą. Kandidatų ant vaito buvo net 33. Daugiausiai balsų apturėjo Kaunas, Navickas, Radzevičia ir Dargis. Daugiausiai už visus balsų gavo Kaunas iš Snanaičių (198 pilnų ir 96 tuščių balsų ant jo buvo sumesta), kuris ir tapo aprinktas į vaitus. Kandidatu jo pasiliko Mickevičius iš Daugėlaičių. Rinkimai šimet apėjo beveik be degtinės. X. X.

Pilviškiai, Mariampolės pav. Atvažėvau prieš Šv. Oną andai pas daktarą, ugi tarnaitę praneša, kad daktaro Stanislovo Matulaičio jau nėra, — maskoliai esą iškėlė net į Petarburgą. Atėjo, girdi, tokia popiera nuo paties ministerio ir daktarėliui mus liepta buvo į nedėlią išsikelti iš Suvalkų gub., iš Lietuvos ir Kurlendijos. Na ką, daryt, ėmė ir išvažiavo vargšas. Aš tada klausinėt, už ką tokia kora ant mus daktaro puolė. Žinunai pranešė, kad ta nelaimė nukrito ant daktaro galvos per tai, juogei pernai jisai dikčiai supykino žandarų viršininką Vonsiacką. Tasai mat norėjo dideliu ponu pasirodyt darydamas pas daktarą kratą,

o šitas ėmė ir nuleido jam nosį žemyn. Žandarpalaiškis negalėdamas nieko padaryti daktarui ėmė ir pranešė gubernatoriui, kad Pilviškių daktaras Stanislovas Matulaitis esąs labai neištikimas žmogus, kad tokį žmogų gubernijoje negalima laikyt. Gubernatoriaus-gi matyt kvailo bėsama, nės tuojaus paklaudyta žandaro ir išprašyta nuo ministerio paliepinimas, kad daktarą St. Matulaitį išvaryt iš mūsų krašto. Kokia jo kaltenybė, tai niekas nežino. Turbut visa jo kaltė tame ir yra, kad jis buvo geras daktaras ir geras žmogus. Nieks nieko blogo apie jį nežino. Tai mat kokia pas maskolius teisybė. Iki pačiam apgarsinimui koros nės patsai daktaras nieko nežinoji, kad jį laukia tokia nelaimė. Mes-gi, jo ligoniai ir pažįstami labai gailimės daktaro Matulaičio ir prašom Dievo, kad jam ir svetimoj šalyj gerai klotusi. *Pasėsupinis.*

Mariampolė. Žandarų viršininkas Vonsiackis už savo šunystės atstatytas nuo vietos. Tik vienoj Siberijoj jam duoda tarnystą. P.

Paminklas Muravjovui-Korikni Vilniuje. Maskolių valdžia užsimanė pastatyti Vilniuje paminklą Lietuvos budeliui jenerolui Muravjovui, kuris per paskutinį lenkmetį (63 metų) iškorė ar kitaip nužudė daugybę nekaltų žmonių. Vilniuje slapta išeinantis laikraštis „Echo“ N. 7, rodija valdžiai tokį paminklą tam galvažudžiui pastatyti: Muravjovas turi stovėt su kilpa rankoje šale kartuvių, nės korimas tai buvo pirmutinis ir svarbiausias jo užsiėmimas.

Liepojus. Į Liepoją privažiuoja darbininkų iš visu šalių. Pagal pildomą darbą galima nuprešti, kokios tautos yra darbininkas ir koks stovis jo apšvietimo. Pirmą vietą šiame dalyke užima latviai, o paskutinę gudi ir lietuviai Minsko ir Vilniaus gubernijų. Latviai kartais susitarę, meta darbą, reikalauja nuo darbdavių padidinimo užmokesnio ir, geresniam pasisekimui rodyja ir darbininkams kitų tautų taip elgtis. Tamsus ir užtat bailus darbininkai kitų tautų nesuprasdami savo reikalų, nepaklauso latvių ir tuo kenkia latviams, už ką ir gauna tankiai pešti. —

Antroje dienoje Sekminių, visiems ant pasistebėjimo, geležinkelio darbininkai, didesnė dalis kurių lietuviai, atsisakė nuo darbo, bet tam priežastis buvo ne padidinimas pelno, o tiktai šventė. Pelnas ant geležinkelio iš teisybės per daug mažas pagal tokį sunkų darbą. Maitinasi geležinkelio darbininkai silkėmis užsigėdami degtinę nakvoja tankiai patvoryje, nės uždarbio negali sau pasisamdyti kambario, šventės pasilsėgimui neturi, teip kad niekas prie to darbo ilgiaus metų negali išturėti. Už atsivėrimą ragono javų geležinkelis ima 1 rub. 50 kap., o moka darbininkams tikt 60 kap. užsiturėdamas likusius pinigų kaipio pelną. Pora metų atgal geležinkelio darbininkai nustojo dirbti ir reikalavo padidinimo pelno lig 1 rub. Dėlto kad visi iš vieno ėjo — reikalavimas jų buvė išpildytas, bet neužilgo vėl jiems mokestį sumažino. —

Vienas pakeleivis labai stebėjos, užtėmyjęs, kad vargšai lietuviai, prigulintieji prie katalikiškos draugystės Liepojuje, daug daugiau užmoka už didžturčius. Viena tarnaitė, uždirbanti ant metų šešiasdešimts rublių, atiduoda kasmet draugystei šestą dalį savo algos t. y.

10 rub. Jei didžturtis, turintis ant metų tukstantų rublių pelno, norėtų įnešti tiekpat, kiek ta tarnaitė, tai jis turėtų mokėti kasmet po 167 rub., bet tokio dar lig šiol katalikiškoje draugystėje nebuvo. Yra trys, ar keturi ponai, įmokantieji po 50 rub. ant metų, bet ir už tą; kaip už nepaprastą nuopelną, priskaityti jie yra prie garbės sąnarių. —
Leonida P.

• Iš Prūsų Lietuvios.

Tilžė. Prūsija turi jau nuo metų 1850 konstituciją, ale kova prie skyrimo deputatų karalystės ir ciecorystės saimams da niekados nér tokia akyva buvusę kaip šiuose metuose (1898). Nuo metų 1850 iki 1890 lietuviai, norint ir turėdami kaip Prūsijos padonai skyrimo tiesas, bet jie jų nenaudojo ir vis skirdavo tai veik liberolišką, veik vėl vokišką konzervatyvišką deputatą. Metuose 1890 sumislino lietuviai ir savotišką skyrimo draugystę įsteigti ir pasiremdami ant 27 art. konstitucijos, įsteigė Lietuvišką konzervatyvišką skyrimo draugystę, kurios mieris yra užtarti lietuvių žemesnios luomos reikalus. Tame pačiame mete pastatė lietuviai du savotiškų kandidatų: Klaipėdos ir Šilakarčiamos valsčiuje p. M. Jankų iš Bitėnų, Tilžės ir Pakalnės valsčiuje p. Dr. Bruožį iš Tilžės. Pons Jankus gavo 141, o p. Dr. Bruožis 37 balsus. Laimėti nebuvo tuočės galima, nės draugystė budama da menka negalėjo daug agiteroti, o lietuviai vėl pripratė prie vokiškų partijų, neskyrė savatišką kandidatą. Lietuviai, kurie buvo draugystę įsteigę nenusiminė, bet metuose 1898 Klaipėdos - Šilakarčiamos, Tilžės - Pakalnės valsčiuose vėl pastatė savotiškų kandidatų. Draugystė tarpe tų kelių metų buvo jau daugiau sustiprėjusę ir galėjo daugiau agiteroti. Pons Smalakys, kuris buvo tuočės kandidatų Klaipėdos - Šilakarčiamos valsčiuje, gavo 2021 balsą, o p. Saunus Tilžės - Pakalnės valsčiuje 850. Išskirtu nebuvo nė viens. Tačiau lietuviai nenuleido rankų ir šiuos metuose (1898) pastatė savo kandidatus ciecorystės saimui nevien tik Klaipėdos - Šilakarčiamos, Tilžės - Pakalnės, bet ir Ragainės - Pilkalnės, Labgavos ir Veliavos valsčiuose. Rezultatas šito skyrimo šitoksai: Pons Smalakys Klaipėdos - Šilakarčiamos valsčiuose gavo 7818 balsų ir tapo kaip pirmas lietuviškas deputatas į vokišką ciecorystės saimą išskirtas. Pons Dr. Sauerveinas gavo Tilžės - Pakalnės valsčiuose 3392 balsų, p. Saunus Ragainės - Pilkalnės valsčiuose 695, p. Juška Labgavos - Veliavos valsčiuose 320. Tai-gi iš šito rezultato matoma, kad lietuviai prie šito skyrimo prisidėjo su 12 225 balsais, iš ko galima spręsti, kad lietuviška dvasia Prusuose aukštyn kyla. Norint lietuvių dvasia čion Prusuose ir stropiai aukštyn kyla, tai tačiau tik yra stoka gerų inteligentiškų vadavų, nės tie lietuviai, kurie išėjo aukštesnus mokslus,

visi paplauke su germanizacijos srove į germanizacijos jures išimant p. Dr. Bruožį, kuris da tikru lietuviu iš visų inteligentų užsiliko. Pons Dr. Bruožis negali ale daug ką prisidėti prie lietuvių darbų, nės pirm 12 metų jų priešininkai apskundė jį dėl nekurių priežasčių, kurias nebuvo galima išrodyti. Norint jo kaltybę neišrodė, tai tačiau laiko jį po apie-kunystę manding iš tos priežasties, jeib jis kaip inteligentiškas lietuvis nepastotu vyriausiu vadu Prusių lietuvių. — Lauksim gal da ir Prusuose užgims inteligentiškų lietuvių, kurie pasivęs lietuvių darbams. L.

Visokios žinios.

Atsišaukimas lenkų į lietuvius. Slapta išeinančiame lenkiškame laiške vardu „Valka“ (kova) už vasario mėnesį 1898 m. yra atspaudinta atsišaukimas lenkų patrijotų „i brolius lietuvius“ (do braci litwinów) štai kokios įtalpos:

Išleidikai to laiškelio žada leisti savo atsišaukimus į visas tautas, kurios milžiniška rinkė apjuosia didelį maskolių kuną. Tą rinkę padaro: suomiai, latviai, lietuviai, baltgudžiai, lenkai, mažgudžiai, kazokai, kaukazo gentys, Azijos ir Siberijos tautos iki Mandzurijai. „Ale pirmučiausiai kreipiamės prie Jusų, Lietuviai, nės Jus artymiausi mums ir ilgiausiai ir daugiausiai drauge su mamis kentėjot. Ant jusų žemės, žemės Reitanų, Kosciųškų, Mickevičių ir Sniadeckų, užgimė mūsų didvyriai, kurie gelbėjo šalį nuo gėdos ir gąsdino mūsų priešius dienoje mūsų vergijos. Bjaurioje gadynėje, kada lyg paleisti nuo lenciugo siuto ir draskė šalį caro satrapai, tris kartus jusų moters, seniai ir vyrai su vaikais Kražių skerdynė. Šaulių mokintinių sumišime parodė mums, kaip reikia ir kaip galima yra kovoti su maskolių galybe, pertikrino mus, kad dvasiškas tvirtumas beginklių mergelių yra didesnė galybė ir cariai baisesnė, nės puolimas po cariaus kojų mūsų diduomnės. Garbė jums Lietuviai ir vaikams jusų ir motinoms, kurios jums davė gyvastį, kurios jus dvasę prirengė prie kovos.“

Ne pirmą kartą užkviečiam jus prie abelnos kovos, pasitikim, kad kunigų į tautos vadu, didžvyrių ir, kas svarbiausia, milijonų rankų ir širdžių jums nepritruks.

Ale kovoj šitoj du esant pagundymu, kurių reikia saugotis.

Pirmas, tai atminimas skriaudų per lenkus lietuviams neta padarytų. Bet atsiminkit, kad lenkai niekados nenaikino lietuvių. Perėjo į lenkus tik tokios lietuvių dalys, kurios visados ir visur mesdavo savo kalbą ir papročius dėl geresnio gyvenimo; tokios lenkų dalys irgi persivertė šlionske į vokiečius. Jeigu jusų

žmonės vaitojo po baudžiosos jungu jų nutautusių ponų, tai neužmirškite, kad tas pats buvo ir ant Vislos (Lenkijoje). Taigi neturite už ką pykti ant lenkų. Nesiduokite apkalbėtojams ginti jų šventus ir teisingus reikalus.

Kitas pagundymas, tai noras atsiskirti nuo mūsų, nors ir preke atsidavimui Maskvai, sunaikinti visus vaisius jų darbo. Nė jų buvimi, nė savystovystei tautos jų, nė neprieguligumui kultūros jų, o net ir atsiskyrimui jų politiskam nėra pavojaus iš broliškos sandaros su lygiais lenkais; bet sutrupis jų galybė cariaus, jei pasitikėsit jų jo glostymui.

Sveika-gi buv vienybė prispaustųjų tautų, sveikos-gi liuosos Lietuvų ir Lenkų tautos!

Nuplėšimas Lietuvo.. Neseniai Kijevos universiteto profesorius Jasnopolskis išleido knygą: Apie Rosijos mokesčius ir jų išleidimus. Iš to darbo aišku, kaip ant delno, kad Lietuva, Lenkija, Latvija ir Mažgudija daug didesnius moka mokesčius, neg vidurinė Maskolija.

Toliaus ir tos knygos pasirodo, kad ant naudingų dalykų tose šalyse valdžia išleidžia daug mažiau pinigų, neg pačioj Maskolijoje. Užtatai tose šalyse daugiau eina ant užlaikymo policijos, žandarmerijos vaiko ir visokių valdinčių. 1891 metuose net ant 19 milijonų rublių valdžia paėmė iš Lietuvos daugiau, neg išleido ant jos reikalų. Nuo kiekvienos galvos Lietuvos valdžia paima trimi rubliaus daugiau, neg išleidžia. Reikia da pridurti, kad i mus kraštą partraukiama kas karts vis daugiau ir daugiau maskoliškų darbininkų, kurie paveržia prigulintį lietuviams uždarbį.

Tai kokios mums geradarystės maskoliškos valdžios.

Mes turime pilną tiesą reikalaut, kad nuo mus surinkti pinigai ir eitų ant mūsų naudos! (Lietuva.)

Kašubų pabudimas. Kašubai tai yra lenkiškos giminės dalelė iš visų pusių apsemta vokiečių; priskaito ju dabar vos 14 tukstančių. Gyvena jie Prusuose. Vokiečiai jau senai juos laikė per pabaigtinai virstančius i vokiečius. Bet štai netikėtas daiktas. Tie keli tukstančiai užmirstos tautelės ima rodyt gyvasties ženklus, ima kilt iš miego. — Štai 3 d. kovo mėnesio Lenborge pasidarė kašubų susirinkimas vedamas kriaučiaus Miko Koržalkos, ir nusprendė prašyt dvasiškos valdžios, kad jiems duotų kunigus lenkus ir kad padaugintų lenkiškas parapijas. — Maža to, nutarta buvo rinkimams i seimą atėjus duot balsus tik už savo kašubiškus kandidatus.

Kaimo daktarai Lietuvoje Kauno, Vilniaus, Gardino gubernijose yra jau nuo kelių metų teip vadinami kaimų gydytojai (selski). Lietuvų

ant tų vietų valdžia nepriima, o maskoliai-daktarai niekam neverti, nės jie tik gert moka. Ant galo, geras maskolius nė neina ant tų vietų, nės jam tarp savųjų bus geriaus. Taigi vietos su „selsku“ daktaru tenka visokioms maskolių pašlemėkams. Iš jų lietuviai nieko gero neturi.

Žmonės leiskite prašymus pas general-gubernatorių, pas vidaus reikalų ministerį ir pas ciecorių, kad ant vietų kaimo gydytojų duotų jums vietinius lietuvius daktarus!

Navatnas daigtas, mus tikrų lietuvių daktarų yra jau dikėčiai, ale savo tėvynėj Lietuvoj duona jiems paveržia atvaryti maskoliai. Ar tai ne neteisybė!

Girdėt, maskoliai žada tokius daktarus maskolius įvesti ir i gubernijas Lenkų karalystes, Taigi lietuviai už kokio dvejo to metų gal gaus kaimų maskolius-daktarus.

Vyrai nepasiduokit, prašykit, kiek tik galėdami, valdžios, kad ant tų vietų skirtų ne maskolius, bet lietuvius daktarus. Rašydami prašymus paminėkit, kokius lietuvius daktarus jus norit turėt ant tų vietų.

Vardan Dievo Tėvo ir Sunaus . . . Viename Indijos mieste, vardu Akgab, apsigyveno blekoriaus Ragulis. Buvo tai labai geras meisteris ir teisingas žmogus ir iš savo darbo susirinko gana turtų. Pasenęs viską pavedė savo sunui, o sau pačiam išsiderėjo tik duoną vieną kambarį gyvenimui ir keletą muštinių ant metų dėl visokių reikalų.

Miestas tasai guli žemoj vietoj, pertai apatiniai gyvenimai namų drėgni ir nesveiki, o antrieji gyvenimai sausi ir sveiki. Iš pradžią sunus su savo dirbtuve buvo apačioj, o tėvui davė gyvenimą ant viršaus; ir viskas buvo gerai.

Ale užėjo blogesni laikai, sunus pradėjo mažiau uždarbio turėti, ir jo pati ėmė pikti ir tužti matydama, kaip jos vyras kas sykis išmoką tėvui suderėtus muštinius. Pamažu pati perkalbėjo savo vyrą, idant neduotų tėvui tų kelių muštinių. Tėvas vis nieko nesakė, nors jam ir dideliai širdį sopėjo matant atšalimą sunaus. Apsirgo tėvas, igulė i lovą, reikėjo jisai geriaus prižiūrėt. Po kelis karts ant dienos reikėjo marčiai užlipti ir nulipt nuo antro gyvenimo aprupinti vuošviui. Pyko ir bambėjo ji už tai. Senelis suprato tai ir persikraustė i apatinį gyvenimą, idant marčiai būtų mažiau užangšties.

Liga pamažu perėjo, o apie perkėlimą senuko i senąjį gyvenimą nebuvo nė kalbos. Marti apsigyveno savo vuošvio buvime ir buvo jai tenai gerai. Liga senelio vėl pasididino, o jis vis turėjo būti drėgname ir nesveikame bute ir nieko jis niekam nesakė.

Ale aplinkiniai gyventojai turkai (momedonys) buvo labai pasipiktinę iš tokio pasielgimo sunaus su tėvu ir nuėjo pas *kadžį* (pas sudžią), idant apgintų nelaimingą senelį. Sudžia tenai turi labai didelę valią. Nerašo tenai protokolų, ale kas tikrai ir tyčia padarė kaltenybę, tam tiesiog atskaito rykstes ir kiša į kalėjimą ant aštraus badavimo.

Vieną dieną atėjo du ginkluoti sudžios tarnai ir pašaukė tą sunų, kad ant tų pėdų stotų prieš sudžią.

„Ar tu krikščionis?“ užklausė sudžia.

„Teip, aš esmi krikščionis!“ — atsakė nedrąsiai kaltinikas.

„Ar moki persižegnot?“ paliepė sudžia. Sunus ėmė garsiai žegnotis: „Vardan Dievo ir sunaus . . .!“

„Kur vieta Tėvo?“ paklausė.

„Čionai viršuj“ — parodė ant kaktos.

„O kur Sunaus vieta?“

„Čionai apačioj“ — parodė ant krutinės.

„O kodėl namie pas tavę kitaip? Kodėl tėvą laikai apačioj, o patsai gyveni ant viršaus? Tyli! Taigi prisipažįsti prie kaltės . . . Klausyk, eik dabar namo ir iki vakarui perkelnk tėvą ant viršaus, kaip tu išpažįsti besižegnodamas. Jei to nepadarysi, tai rytoj aš tavę pamokysiu kitaip. Mylėk savo tėvą! Kad aš jo skriaudos neišgirsčiau! Ar supranti!“

Nėr ką kalbėt. Sunus išpildė, pildė pilnai sudžios prisakymą ir nuo tasyk buvo vėl viskas gerai.

Mūsų knygos.

Trumpa Geografija arba Žemės Aprašymas. Sutašė Neris. Chicago, Ill. 1898. Knygutė turi 94 puslapius, 25 mapas ir daugelį paveikslėlių.

Mokina jinai apie tai, kad žemė yra ne plokšti, bet apvali kaip kamuolys, kad žemė yra labai didelė, kad bėga ji apie saulę ir vienu kartu sukasi lyg ant ašies užmauta, kad ant žemės ne visur yra vienodai šalta ir šilta, kad ant žemės gyvena visokios žmonių ir gyvulių ir augalų veislės ir da apie daugelį ne visiems žinomų daiktų. Toj knygutėj rasit teipos-gi aprašytą Lietuvą, jos gyventojus ir svarbiausius miestus, toliaus perskaitysit joje aprašymą viso svieto žemių ir karalysčių.

Kalba gera, rašyba ne naujausia, su sz ir cz.

Ant galo pagalios turiu da pasakyti, kad pirkdami šitą Geografiją p. Nerio nenusipirkumėt kitos seniaus išėjusios parašytos kun. Žebrio. Žebriinės geografijos neverta pirktis. Apsižiurėkit.

Apgarsinimai.

„Vienybe Lietuvininku“

Išeina kožną Seredą, Plymouthe.

KASZTUOJA

Ant metų Amerikoje 2,00 dol.

Į Užmarę 3,00 dol.

Pinigai kitaip nesisiučiant, kaip tik per „Money Order, Postal Note“ arba registravotose gromatose, ant šito antrašo:

J. J. Pauksztys & Co.,

224 & 226 East Main Str. Plymouth, Luzerne Co. Pa.

„LIETUVA“

Išeina kas Petnyčia Chicago, Ill.

Kaštuoja ant metų:

Amerikoje 2,00 dol.

Į Užmarę 3,00 dol.

Užsirašant „Lietuvą“ ir prisiunčiant pinigų už ją, kaip ir su visais kitais reikalais reik uždėti šitokią adresą:

A. Olszewskis,

924 33rd St., Sub-Sta. No. 60. Chicago, Ill.

✦ Tėvynė. ✦

Mėnesinis lietuviškas laikraštis, išeina Amerikoje, gaunamas už 50 centų Amerikoje ir už 50 kap. arba už 1 markę Europijoje.

Adresas redakcijos:

Rev. J. Žilinskas, Plymouth, Luz. Co., Pa.

Šitie visi laikraščiai, teipos-gi ir kiti, visokios lietuviškos knygos pigiai yra gaunama „Ukininko“ Redakcijoje pas p. J. Lapiną.

Piningus ir laiškus į Ukininko (ir Varpo) redakciją siunčiant, reikia šitokiai adresas padėti:

Herrn J. Lapinas, Tilsit (Ostpreussen).

Turiny s.

Maskolių valdžia. — Kiaulių auginimas. (Taša) Šiluma viduje žemės. — Žemės drebėjimai. — Pasekmės drebėjimo žemės. — Vulkanai arba ugnies kalnai. — Ugnis ir liepsna. — Korespondencijos: Kybartų. Pilviškiai. Paminklas Muravjavui — Kurikui Vilniuje. Liepojus. — Iš Prūsų Lietuvos. Tilžė. — Visokios žinios. — Mūsų knygos. — Apgarsinimai.